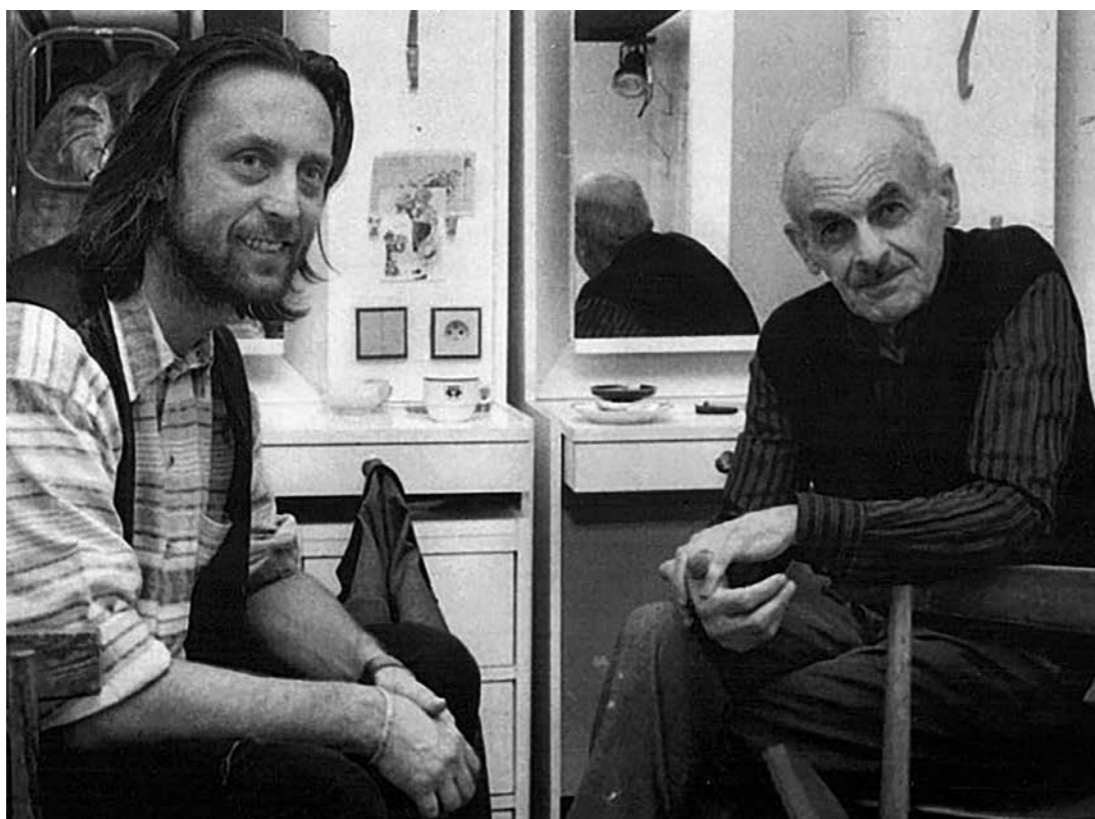

Moje cesta k dokumentu...

TEXT: JIŘÍ VONDRÁK

Děje-li se člověku v životě změna, byť zásadní, obvykle ji zprvu nebere příliš na vědomí.

U mě, původně muzikanta a posléze hudebního vydavatele, přišla velkým obloukem. Po mé moskevské návštěvě slavného ruského básníka Bulata Okudžavy jsem organizoval jeho první československý koncert. Kvůli operaci srdce, které se podrobil v USA, bylo třeba jeho první termín návštěvy odložit o rok, kdy se situace opakovala. Okudžava onemocněl, a bylo třeba koncert znovu odložit. Pan Okudžava mi sám nabídl, abych „vzal kameru a přijel za ním, že natočí jakousi ‚omluvenku‘ a českému publiku sám vysvětlí, proč nemohl přijet“. Protože žádná televize neprojevila o natáčení s Okudžavou nejmenší zájem, pronajal jsem si kameru a zvuk, najal kameramana a zvukaře, zaplatil letenky a v Předělkinu u Moskvy se spisovatelem v jeho dače natočil první záběry budoucího filmu. Natočeného materiálu se ochotně ujala ostravská redakce České televize. Přidělili mi režiséra, který z materiálu udělal film, pod který bych se ale dnes nepodepsal. Napadlo mě, že zpívajícího básníka Okudžavova typu – řekněme písničkáře – bychom našli v každé evropské zemi a že by bylo zajímavé o každém z nich natočit portrét. V té době se mi ozvali ze štábu tehdy

Jiří Vondrák a Bulat Okudžava v šatně, foto: archiv Jiřího Vondráka

neustále vandrujícího festivalu Porta, jestli bych nenamluvil komentář k filmu, který bude natáčet ostravská kabelová televize. Souhlasil jsem za podmínky, že si průvodní slovo napíši sám. Odepsali, že ano. Chtěl jsem ale tím pádem mluvit i do scénáře – prý abych si ho napsal

celý sám. Pak by ale bylo logické, kdybych byl u samotného natáčení. Souhlasili i s tím. Poslali mi smlouvu, kterou jsem podepsal, aniž bych si ji důkladně přečetl. A celou věc jsem pustil z hlavy. Ano, takto nezodpovědně jsem se zachoval. Taky se mi to málem vymstilo.

Se štábem ostravské kabelovky jsme během půl roku natočili další tři půlhodinové dokumenty do uvažovaného cyklu Básníci Evropy – s Jiřím Suchým, Milanem Lasicou a úžasným italským zpívajícím autorem Ginem Paolim. Mezitím potvrdili z krakovské televize, kam jsem drze napsal, zájem o koprodukcii při natáčení dokumentu o vynikajícím polském písničkáři Grzegorzovi Turnauovi. Krakov se bude podílet tím, že film natočí, tedy dá k dispozici kameramana, zvukaře a produkci, včetně techniky, česká strana film dokončí stříhem a režijní úpravou zvuku. Napsal jsem scénář a ve stanoveném termínu natáčení jsem jel do Ostravy, abych vyzvedl režiséra, s nímž jsme spolupracovali na oněch třech předchozích dokumentech. Den před natáčením mi ovšem pan režisér sdělil, že chce pracovat pouze se svým kameramanem a jen se svým

Jiří Vondrák a Bulat Okudžava, foto: archiv Jiřího Vondráka

zvukařem, že ho žádní „polští amatéři“ nezajímají. To byl velký problém. Koprodukční smlouvu jsem si přečetl podrobně, a bylo vyloučené na poslední chvíli měnit její podmínky. Pan režisér razantně odmítl odjet na natáčení a nechal mě, abych si situaci vyřešil sám. Nezbyvalo

Jiří Vondrák, Miroslav Horníček a scenarista Fedor Skotal, foto: Jana Skotalová

Vladimír Pavlík (producent), John Mayall, Jiří Vondrák, foto: archiv Jiřího Vondráka

jinak, než abych odjel na natáčení Turnauova koncertu do Varšavy a následně do Krakova sám. Přijel jsem do nejvyšší varšavské budovy, jedné z osmi tzv. Stalínových sester. V prvním patře, v sále Teatru dramatycznego, bylo vše připraveno na odpolední a večerní koncert. Na jevišti

paní v modrém plášti leštila desku klavíru a kolem stativu s kamerou se procházel asi čtyřicetiletý muž. Zamířil jsem k němu a vzájemně jsme se představili. Jmenoval se Andrzej Jaskowski a ptal se po režisérovi. Zamluvit odpověď bylo zbytečné. „Já jsem režisér...“ prohlásil jsem, nemaje jiné

Jiří Vondrák a Ian Anderson (Jethro Tull), foto: Pavel Löffelmann

Je mi líto, že některé velikány světové hudby jsem natočit nestačil...

možnosti. Když Andrzej neprotestoval, požádal jsem ho, aby udělal pár záběrů na vchod prázdného a pak postupně se plnicího sálu.

„Tak. Zbieranie,“ pokýval hlavou kameraman. Můj první improvizovaný režisérský pokyn nebyl úplně mimo. Koncert zpěváka-klavíristy plus sedmičlenné kapely vyžaduje snímání alespoň pěti kamerami, a já měl k dispozici pouze jedinou. Repertoár Grzegorza Turnaua byl naštěstí totožný pro odpolední i večerní koncert, požádal jsem tedy Andrzeje, aby na odpoledním koncertě nasnímal Turnaua v širších záběrech a na večerním v co nejbližších detailech.

„Tak,“ odušil nezaujatě Andrzej.

„Víš, jak to myslím? Už jsi točil takový typ dokumentu?“ znejistěle jsem se ho zeptal.

„Tak. Znasz Andrzeja Wajdę? Jestem jeho operator kamery,“ odpověděl

Jiří Vondrák a Daniel Olbrychski, foto: Pavel Otevřel

s mírnou pýchou v hlase. On byl kameramanem proslulého Wajdy! No, mě to přimělo k další rozumné věci onoho dne. Na rovinu jsem mu vysvětlil, že nejsem žádný režisér, že mě k tomu, abych se pasoval do této role, přimělo nefér jednání jednoho televizního „profesionála“. Jaskowski to pochopil a celé natáčení mi radil, co mám dělat, co mám chtít – a proč. Pod režii dokumentu o Turnauovi jsem sice poprvé podepsaný já, ale jeho

skutečným režisérem byl kameraman Jaskowski...

Prvního či druhého července 1993 mi pak doma zadrnčel telefon. Produkční ostravské kabelovky mi připomenula natáčení Porty ve Svitavách a oznámila, že mě v Brně vyzvednou za dva dny.

„Hodí se vám to už v osm ráno, pane režisére?“ zeptala se.

„No, počkejte, já nejsem režisér...“ snažil jsem se vysvětlit.

„Podepsal jste scénář, komentář a režii, podívejte se do smlouvy...“ opáčila produkční.

Byl jsem na omdlení. Obtelefonoval jsem všechny známé brněnské režiséry, včetně divadelníků Petera Scherhaufera a Vladimíra Morávka, ale takhle narychlo nemohl nikdo. Nezbyvalo než se příštího dne nechat odvézt do Svitav a prožít tři

dny natáčením s kameramanem a zvukařem, kteří byli natolik profesionály, že jim stačilo říct, CO bych chtěl natočit, a oni sami věděli, JAK to natočit.

Hodně mi pomohl také střihač s úžasným dramaturgickým citem Pavel Stříbrný. Spolu jsme zhruba za pětadvacet let vytvořili přes stovku filmů, ať to bylo třináct hodinových Legend folku a country, nebo sedmatřicetidílný cyklus Uprostřed běhu – portréty osobností

české a evropské muziky. Samostatných filmů vznikla taky slušná řada. S některými osobnostmi světového významu jsme se nestačili poznat příliš zblízka, ale i ty mají pro mě svůj velký význam. Eric Burdon, John Mayall, Jevgenij Doga, Vanilla Fudge, Uriah Heep, Slade a řada dalších. Nejvíce si ale vážím těch filmů, které vznikly po takřikajíc „delších námluvách“. S Bulatem Okudžavou, lídrem Jethro Tull Ianem Andersonem, princem hippies Donovanem, Huguesem Aufraym, ale třeba i s Jiřím Suchým, Hanou a Petrem Ulrychovými, Michalem Prokopem... S každým z nich jsem většinou nakonec natočil filmů několik, a tak jsem měl vzácnou možnost poznat jejich osobnosti i hudbu zblízka v jejich soukromí. S Ianem Andersonem, Donovanem, Aufraym a mnohými dalšími jsem v osobním kontaktu dodnes, občas si píšeme a někdy se i potkáme. S Jiřím Suchým jsme natočili několik filmů a chystáme další...

Je mi líto, že některé velikány světové hudby jsem natočit nestačil... Po skvělé návštěvě u Gilberta Bécauda na jeho lodi Aran na řece Seině jsem se těšil a připravoval na natáčení s tímto gigantem francouzského šansonu. Jeho smrt nás zaskočila. Nezájmem či neschopností jistého dramaturga televize jsme propásli unikátní možnost natočit vzpomínky Charlese Aznavoura dokonce u něj doma! Okradení, změna managementu a smrt navždy oddálily natáčení s Leonardem Cohenem... ale i to patří k životu a práci dokumentaristy.

Našly by se dokumenty, které se podařily – za hodinový Jarek a Amadeus (o tom, jak Jarek Nohavica přebásnil slavnou Mozartovu operu Cosi fan tutte) jsem obdržel několik ocenění, např. cenu diváků festivalu Zlatá Praha, velkou cenu Arts and film v Telči, ale hlavně cenu za nejlepší dokument regionálních televizí Evropské unie v roce 2007. Dalším mým filmům se dostalo ocenění a jsem za ně rád, každé uznání práce je důležité, alespoň já si každého jednoho považuji. Nicméně při této malé inventuře méj filmografie jsem si uvědomil důležitější a podstatnou věc: že jsem pomohl štěstí točit se spoustou úžasných osobností – tím, že jsem si vybíral pouze ty, kterých si vážím, které mám rád. ☒

Jiří Vondrák, Jan Hrubý, Michal Prokop, foto: Pavel Otevřel

Michal Prokop a Jiří Vondrák, foto: Pavel Otevřel

Jiří Vondrák a Jiří Suchý, foto: Irena „Ajřín“ Zlámalová